

Flexibilisering AOW: een rechtvaardig voorstel?

Oktober 2017



De AOW bevat een impliciete solidariteit van “zwakken” naar “sterken”. Een verdere verhoging van de AOW-leeftijd versterkt deze solidariteit. Het flexibiliseren van de AOW-leeftijd zou deze “perverse” solidariteit verminderen.

Inleiding

Zowel vakbonden als werkgevers hebben zich uitgesproken voor een flexibilisering van de AOW-leeftijd. De staat lijkt hier niet in mee te willen gaan. Volgens het in juli 2017 in opdracht van het ministerie van SZW door SEO Economisch Onderzoek uitgebrachte rapport “Gevolgen flexibele AOW” biedt flexibilisering van de AOW-leeftijd weinig soelaas en leidt het alleen maar tot hogere uitvoeringskosten. Ook het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG) wees erop dat het bieden van de optie om de AOW-leeftijd eerder te laten ingaan niet actuarieel neutraal (lees: niet zonder extra kosten) is.

Vanuit actuarieel perspectief kan er echter ook op een andere manier naar worden gekeken. Een interessante invalshoek is het solidariteitsaspect bij de AOW. Hieronder ga ik daar nader op in aan de hand van een voorbeeld, waarin twee groepen, waarbij sprake is van meetbare, relatief forse, verschillen in levensverwachting, met elkaar worden vergeleken: lager opgeleiden en hoger opgeleiden.

Solidariteitsaspect

Neem als voorbeeld een 62-jarige man. Uit cijfers van het AG en het CBS berekenen wij dat een laagopgeleide man van 62 gemiddeld nog ongeveer 22,2 jaar te leven heeft. Voor de hoogopgeleide man is dat nog ongeveer 25,4 jaar. Toen de AOW-leeftijd nog 65 was, betekende dat voor deze man, als hij laag opgeleid zou zijn, een verwachte AOW-duur van ongeveer 19,2 jaar AOW. Zou hij hoog opgeleid zijn, dan zou hij gemiddeld genomen ongeveer 22,4 jaar AOW krijgen. De hoogopgeleide man krijgt dus, naar verwachting, ruim 15% langer AOW dan de laagopgeleide man. Om daarvan te zeggen dat dat helemaal eerlijk is, tja.

Verdere onevenwichtigheid

Inmiddels is de AOW-leeftijd verhoogd, volgens de laatste stand naar 67 en 3 maanden. Binnenkort volgt misschien zelfs een verdere verhoging naar 67 jaar en 6 maanden. Bij deze 67,5 jaar daalt de

verwachte duur van de AOW-uitkering voor de laagopgeleide man naar 16,7 jaar en die voor de hoogopgeleide man naar 19,9 jaar. Hierdoor is het verschil tussen de uitkeringsduur van de laagopgeleide man en de hoogopgeleide man verder toegenomen tot ruim 19%. De verhoging van de AOW-leeftijd heeft de laagopgeleide man relatief zwaarder getroffen dan de hoogopgeleide man. Was het al oneerlijk, dan is die oneerlijkheid door de verhoging van de AOW-leeftijd groter geworden. Bij nog hogere AOW-leeftijden neemt dat verschil alleen maar toe.

Verhoging AOW-leeftijd

In 2012 besloot het toenmalige kabinet om de AOW-leeftijd stapsgewijs te verhogen. In 2018 wordt de AOW-leeftijd 66 jaar en in de navolgende drie jaar komen daar steeds vier maanden bij, zodat in 2021 de AOW-leeftijd gelijk is aan 67 jaar. Vanaf 2022 is de verdere verhoging van de AOW-leeftijd gekoppeld aan de levensverwachting van een 65-jarige. Het besluit voor een eventuele verdere verhoging wordt vijf jaar van tevoren bekend gemaakt. Het kabinet Rutte II heeft in oktober 2016 besloten de AOW-leeftijd in 2022 verder te verhogen naar 67 jaar en drie maanden. Naar verwachting gaat het nieuwe kabinet de AOW-leeftijd in 2023 verder verhogen o.b.v. de cijfers van het CBS.

Flexibilisering AOW-leeftijd

Zou de mogelijkheid bestaan om de AOW eerder te laten ingaan (flexibilisering AOW), dan zou dat vanzelfsprekend gepaard gaan met een lagere jaarlijks uit te keren bedrag: de aanspraak zal worden gekort. Het kortingspercentage zal daarbij, naar verwachting, gelijk zijn voor iedereen met dezelfde leeftijd. Geslacht, opleiding, inkomen e.d. spelen, naar verwachting, om uiteenlopende redenen (verbod op discriminatie tussen mannen/vrouwen, complexiteit in de uitvoering) geen rol.

Als de staat kiest voor een kostenneutraal kortingspercentage, dan zal dit kortingspercentage voor de laagopgeleide man te laag zijn en voor de hoogopgeleide man te hoog. Voor de laagopgeleide man betekent dit dat het totale bedrag dat hij in de nieuwe situatie (dus na vervroeging en korting) kan verwachten, hoger wordt dan het totale bedrag dat hij zonder vervroeging kan verwachten. Wat kort door de bocht kan je ook zeggen: de gekorte AOW maal de verwachte nieuwe duur van de AOW is hoger dan de niet gekorte AOW maal de verwachte duur bij de reguliere AOW-leeftijd. Conclusie daaruit is dat de laagopgeleide man zichzelf kan bevoordelen door te vervroegen.

Hiertegenover staat natuurlijk (het totaal is immers kostenneutraal) dat de hoogopgeleide man zich bij een vervroeging zou benadelen. Dat lijkt oneerlijk tegenover deze hoog opgeleide, maar we kunnen het ook zien als . . . alleen maar fair, gelet op het nadeel dat hij sowieso al had door de kortere levensverwachting. Met vervroeging kan de laagopgeleide man zo in ieder geval een deel van het extra nadeel dat hij had door de verhoging van de AOW-leeftijd, tenietdoen.

Hierboven is, bij wijze van voorbeeld, een onderscheid gemaakt tussen laagopgeleid en hoogopgeleid. Uiteindelijk zal elk individu voor zichzelf moeten uitmaken of hij (of zij) wil vervroegen of niet. Voor elk individu zal gelden dat hoe korter zijn levensverwachting, des te meer baat vervroeging oplevert. De actuarissen zullen het hierdoor optredende gedrag vermoedelijk antiselectie noemen, en dat is het natuurlijk ook. Het is echter tegelijkertijd ook solidariteit. Solidariteit die wordt gegeven door de groep mensen die, dankzij de AOW en een hoge leeftijdsverwachting, zelf in royale mate solidariteit ontvangen: deze groep ontvangt immers veel langer dan gemiddeld een AOW-uitkering.

Flexibilisering van de AOW, en het toestaan van deze antiselectie, leidt ertoe dat een deel van deze royale solidariteit wordt teruggegeven. Daarbij komt dat de groep die deze solidariteit teruggeeft, dat vermoedelijk niet eens als zodanig zal ervaren: degenen met een vervroegde AOW-uitkering zullen immers jaarlijks een lager AOW-bedrag krijgen.

Conclusie

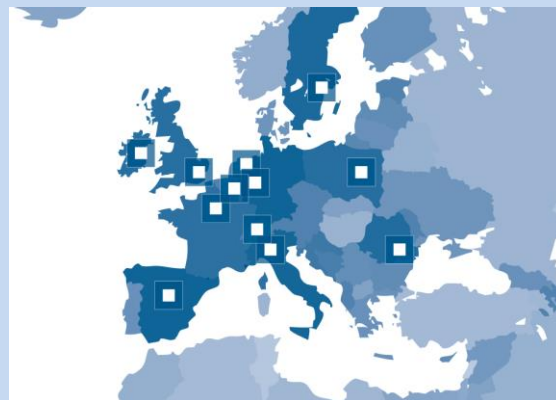
De AOW bevat een impliciete solidariteit ten gunste van mensen met een hoge leeftijdsverwachting. Het betreft hier een solidariteit van “zwakken” naar “sterken”. Een hogere leeftijdsverwachting gaat immers, gemiddeld genomen, gepaard met een betere opleiding en een betere opleiding gaat, gemiddeld genomen, gepaard met een hoger

inkomen. De verhoging van de AOW-leeftijd heeft deze solidariteit van “zwakken” naar “sterken” versterkt. Het bieden van een flexibele AOW zou deze “perverse” solidariteit verminderen.

MILLIMAN IN EUROPA

Milliman heeft een sterke vertegenwoordiging in Europa met momenteel meer dan 250 consultants die onze klanten bedienen vanuit kantoren in Amsterdam, Boekarest, Brussel, Dublin, London, Madrid, Milaan, München, Parijs, Warschau en Zürich.

milliman.com



Indien u vragen of opmerkingen heeft naar aanleiding van dit artikel, neemt u dan contact op met een van onderstaande consultants of uw Milliman contactpersoon.

Ernst van Bruggen

ernst.vanbruggen@milliman.com

Martin Wouda

martin.wouda@milliman.com

Tel: +31 (0)20 7601 888

milliman.com

Milliman geeft geen garanties met betrekking tot de juistheid, nauwkeurigheid, of volledigheid van de informatie in deze update. Gebruik van deze informatie is enkel op vrijwillige basis, en het is niet de bedoeling dat op deze informatie zonder onafhankelijk toetsing van haar nauwkeurigheid en volledigheid wordt vertrouwd. Zonder uitdrukkelijke toestemming van Milliman mag het materiaal niet worden gereproduceerd.

Copyright © 2017 Milliman, Inc.